

eller pasienter. I kraft av sin teoretiske «uryddighet» kan den fremme bevisstgjøring. Leseren ledes til å spørre seg selv: Går det an å forstå det vonde som plager andre?

Anna Luise Kirkengen

Senter for helsefremmende arbeid
Akershus universitetssykehus

Menneskerettigheter i globalt perspektiv

Galtung J.

Menneskerettigheter

Vestlige, universelle eller begge deler? 2. utg. 216 s, tab, ill. Oslo: Humanist forlag, 2007.

Pris NOK 268

ISBN 978-82-92-62231-5

Den bærer preg av å være en lærebok, men det redegjøres ikke for forfatterens intensjoner med den, annet enn at «boken er tilegnet de millioner som daglig ser sine menneskerettigheter trampet på, enten dette skjer

med hensikt eller ikke, som et aldri så lite bidrag til den store menneskerettighetstradisjonen». Boken er utkommet på mange språk og har to separate forord til henholdsvis de engelske og tyske utgavene og til de norske, italienske, portugisiske og tyrkiske utgavene. Den har 11 sider med noter og er oppdatert fra den første utgaven i 1994. Fremstillingen og språkb Bruken synes bedre egnet for en akademisk elite enn for de menneskene den er tilegnet. Det blir mange punkter og begreper å forholde seg til og man faller lett av i svingene under forfatterens lynrappe forflytninger gjennom tid, rom og sivilisasjoner.

FNs verdenserklæring om menneskerettighetene fra 1948 er oppstått innenfor den vestlige sivilisasjon og bærer preg av det. I en globalisert verden må det være et mål å gjøre menneskerettighetene universelle, slik at de kan aksepteres også i ikke-vestlige kulturer. Det er et av bokens hovedpoenger at dette må skje gjennom dialog.

Teksten er inndelt i fem kapitler som analyserer menneskerettighetene i forhold til den vestlige tradisjon, den juridiske tradisjon, menneskelige behov, sosiale strukturer og sosiale behov. Det legges stor vekt på en analyse av forholdet mellom menneskerettigheter og fundamentale menneskelige behov (overlevelse, velvære, frihet og identitet) som basis for å videreutvikle menneskerettighetene og gjøre dem mer anvendbare verden over.

Fredsforskeren Johan Galtung ser på menneskerettighetene som «en del av et generelt fredsprosjekt som går ut på å redusere menneskelig lidelse». Tre hovedpilarer står sentralt i menneskerettighetstradisjonen: menneskekroppens ukrenkelighet, menneskesjelens ukrenkelighet og likhet for loven, dvs. tre vestlige, men samtidig universaliserbare rettigheter. Mange av problemstillingene har nær relevans til medisinen og kan være nyttige å tenke igjennom for leger som møter mennesker fra mange slags kulturer i ekstreme livssituasjoner. Det gjelder bl.a. retten til mental helse, tørtens internasjonale struktur og motsetningen mellom den vestlige (okcidentale) individualismen (jeg-kulturen) og den østlige (orientalske) gruppetilhørigheten (vi-kulturen).

Kirsten Osen

Institutt for medisinske basalfag
Anatomisk avdeling
Universitetet i Oslo

God innføring i fedmeproblematikk

Lindroos A-K, Rössner S, red.

Fetma

Från gen- till samhällspåverkan. 386 s, tab, ill.

Lund: Studentlitteratur, 2007. Pris SEK 379

ISBN 978-91-44-04533-7

Dette er en svensk lærebok beregnet på fagfolk i helse-tjenesten, helse-administratorer og studenter. Redaksjonskomiteen har på oppdrag av svensk Förening for Obesitasforskning fordelt arbeidsoppgavene på tilgjengelige svenske eksperter. 28 forfattere har skrevet 36 kapitler om definisjoner, forekomst, årsaker, vektrelaterte lidelser, behandling og samfunnsmedisinske perspektiver, herunder forebygging.

De fleste av kapitlene gir overbevisende og kunnskapsbaserte presentasjoner om de medisinske konsekvenser av fedme. Det er mye nyttig biologisk faktastoff som kan være nytt for den medisinske leser, for eksempel fettvevets rolle i de neuroendokrine systemer, den komplekse appetittreguleringen samt betydningen av multifaktoriel arv. Forfatterne presenterer et moderne syn på vektproblemer. Individuell sårbarhet for vektøkning settes i sammenheng med den sosiale kontekst på befolkningsnivå, der energiinntaket øker mens fysisk aktivitet går ned. Det illustreres godt hvorfor det er vanskelig å gå ned i vekt for den som ønsker det.

De fleste av kapitlene gir overbevisende og kunnskapsbaserte presentasjoner om de medisinske konsekvenser av fedme. Det er mye nyttig biologisk faktastoff som kan være nytt for den medisinske leser, for eksempel fettvevets rolle i de neuroendokrine systemer, den komplekse appetittreguleringen samt betydningen av multifaktoriel arv. Forfatterne presenterer et moderne syn på vektproblemer. Individuell sårbarhet for vektøkning settes i sammenheng med den sosiale kontekst på befolkningsnivå, der energiinntaket øker mens fysisk aktivitet går ned. Det illustreres godt hvorfor det er vanskelig å gå ned i vekt for den som ønsker det.

Her er også mye godt stoff om de medisinske konsekvensene av fedme som begrunner behovet for gode strategier på folkehelsenivå og i møte med den enkelte. Vi ønsker alle å bidra til å forebygge utviklingen av diabetes type 2, metabolsk syndrom, hjerte- og karsykdom, ulike kreftformer, søvnapné og belastningslidelser. Forskning viser imidlertid at allmennleger ofte synes de kommer til kort i møte med pasienter med fedme, og overvektige pasienter kan risikere å møte stigmatiserende holdninger hos hjelperen.

Derfor må en lærebok om fedme inneholde mer enn fakta. Som helsepersonell trenger vi kunnskap om hvordan vi kan motivere oss selv og pasientene våre til et langsiktig samarbeid om realistiske mål og om hvordan vi sammen kan møte og mestre de mange utfordringer som dette innebærer. Det er gode kapitler om kostbehandling, kognitiv terapi, fysisk aktivitet, farmakoterapi og bariatrisk kirurgi. Inntrykket blir likevel en skjevbalanse mellom problem og løsning, der praktiske strategier for anerkjennelse, mestring og langsiktig utholdenhet får for liten plass. Denne boken passer derfor bedre for den som ønsker en grundig innføring i problemstillingen enn for den som trenger hjelp til å komme i gang med praktisk handling.

Kirsti Malterud

Allmennmedisinsk forskningsenhet Bergen
Unifob Helse

Bedre søvn for alle?

Bjorvatn B.

Bedre søvn

En håndbok for deg som sover dårlig. 153 s, ill. Bergen: Vigmostad og Bjørke, 2007.

Pris NOK 249

ISBN 978-82-419-0487-5

Professor Bjørn Bjorvatn har skrevet et nyttig liten bok om søvnproblemer. Forfatteren er kjent som en dyktig forsker og inspirerende foredragsholder innen emnet. Det er bra at norske leger skriver bøker om sine områder. Målgruppen her er først

og fremst vanlige mennesker med dårlig søvn. Språket er saklig, med korte setninger. Vi følger også Anna, som er 43 år, og hennes søvnproblemer. Beskrivelsen av hennes lidelser er ikke direkte spennende, men er saklig fortalt og gir litt mer liv til bokens hovedtemaer. Disse fordelene